

Wyrok z dnia 29 listopada 2005 r.

II PK 101/05

Na podstawie art. 45 § 2 k.p. sąd może nie uwzględnić zgłoszonego przez pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy, jeżeli miałyby to prowadzić do powtórzenia się sytuacji, na którą zasadnie powoływał się pracodawca jako na przyczynę wypowiedzenia.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący), Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Zbigniew Hajn.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 listopada 2005 r. sprawy z powództwa Jana M. przeciwko Zakładowi Doskonalenia Zawodowego w W. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowo-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 21 grudnia 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 17 lutego 2003 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi oddalił powództwo Jana M. o przywrócenie do pracy w pozwanym Zakładzie Doskonalenia Zawodowego w W. Stosunek pracy został rozwiązany za wypowiedzeniem na dzień 30 września 1999 r. z przyczyny „braku rentowności prowadzonego przez powoda Ośrodka Kształcenia Kierowców”.

W apelacji powód zarzucił pozorność wskazanej przez pracodawcę przyczyny wypowiedzenia i podniósł, że rzeczywistą jego przyczyną była utrata w 1999 r. korzyści płynących dla pracodawcy z zatrudniania osób niepełnosprawnych. Wypowiedzenie określił jako wyraz dyskryminacji, powołując się na podnoszone w pozwie motywy żądania przywrócenia do pracy (niepełnosprawność, wiek 45 lat i trudności w znalezieniu nowej pracy).

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w Warszawie uwzględnił apelację, gdyż uznał, że przyczyna wypowiedzenia umowy nie uzasadniała rozwiązania stosunku pracy w tym

trybie, a ponadto została wskazana ogólnikowo, bez możliwości dokonania identyfikacji konkretnych negatywnych zachowań powoda. W związku z tym wyrokiem z dnia 21 grudnia 2004 r. zmienił zaskarżony wyrok i zasądził na rzecz powoda odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem wypowiedzenia w kwocie 3.752,92 zł. Żądanie o przywrócenie do pracy jako niecelowe oddalił, podnosząc, że „powód aktualnie prowadzi działalność gospodarczą konkurencyjną w stosunku do pozwanego - kształcenie kierowców i otrzymuje rentę z tytułu niezdolności do pracy”.

Powód oparł kasację na podstawie naruszenia art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 8 k.p., przez nieuwzględnienie - z rażącym naruszeniem zasad współzycia społecznego - zgłoszonego roszczenia o przywrócenie do pracy na poprzednio zajmowane stanowisko, „zważywszy na niepełnosprawność powoda i przyczynianie się przez niego do uzyskiwania przez pracodawcę korzyści publicznoprawnych wynikających z faktu zatrudniania osoby niepełnosprawnej”. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej podniósł naruszenie art. 378 § 1 k.p.c., przez nieodniesienie się do zawartego w apelacji zarzutu dyskryminacji przez zwolnienie z pracy osoby niepełnosprawnej oraz art. 382, 391 § 1 i art. 233 § 1 k.p.c., przez „dokonanie sprzecznej z zasadami logiki i dowolności oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego bez wskazania dowodów, z których jest wywodzone w odniesieniu do ustalenia niecelowości przywrócenia powoda do pracy z uwagi na prowadzenie działalności konkurencyjnej oraz pobierania renty”.

W uzasadnieniu wniosków kasacji o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania lub zmianę i przywrócenie do pracy, skarżący wskazał, że Sąd orzekł o niecelowości przywrócenia do pracy bez koniecznych ustaleń, stanowiących podstawę faktyczną takiego orzeczenia. Odmawiając uwzględnienia żądania o przywrócenie do pracy, Sąd nie uwzględnił nie tylko stanu faktycznego, lecz także zwykle przyjmowanych w judykaturze podstaw stosowania art. 45 § 2 k.p., wśród których należało brać pod uwagę rzeczywistość, a nie pozorną przyczynę wypowiedzenia.

Jako problem uzasadniający rozpoznanie kasacji skarżący uwypuklił charakter przesłanek, którymi powinien kierować się sąd przy podejmowaniu decyzji o zasądzeniu roszczenia alternatywnego w miejsce żądanego pozwem przywrócenia do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przez wniesienie kasacji skarżący zwalczał orzeczenie Sądu drugiej instancji oparte na art. 45 § 2 k.p., stosownie do którego, sąd może nie uwzględnić żądania pracownika uznania wypowiedzenia za bezskuteczne lub przywrócenia do pracy, jeżeli ustali, że uwzględnienie takiego żądania jest niemożliwe lub niecelowe; w takim przypadku sąd pracy orzeka o odszkodowaniu. Kładąc nacisk na wykluczający uznaniową decyzję sądową, użyty w tym przepisie zwrot „jeżeli ustali”, wskazywał na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w odpowiednim zakresie i zarzucał naruszenie art. 233 § 1 w związku z art. 382 i 391 § 1 k.p.c., przez dowolną ocenę materiału dowodowego, a przede wszystkim niewskazanie dowodów, na których Sąd drugiej instancji oparł orzeczenie w zakresie dotyczącym ustalenia przesłanek niecelowości przywrócenie do pracy, które określił jako prowadzenie przez powoda działalności gospodarczej oraz uzyskiwanie świadczeń rentowych. W szczególności zarzucił brak ustalenia, czy w chwili orzekania powód rzeczywiście prowadził działalność gospodarczą, oraz czy pobiera świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Wbrew tym zarzutom należało stwierdzić, że Sąd drugiej instancji doszedł do konkluzji znajdującej pełne oparcie w wynikach postępowania dowodowego. Ustaleń stanowiących faktyczną podstawę rozstrzygnięcia dokonał bez potrzeby oceny dowodów, skoro fakt prowadzenia działalności gospodarczej oraz pobierania świadczeń z ubezpieczenia społecznego powód przyznał na rozprawie poprzedzającej wydanie zaskarżonego wyroku. Przyznanie wywołuje ten skutek, że fakty przyznane nie wymagają udowodnienia (art. 229 k.p.c.).

Uzasadniony jest natomiast zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 378 § 1 k.p.c. Z materiałów sprawy wynika, że w apelacji powoda - wśród zarzutów mających uzasadnić wniosek o pozorności podanej przez pozwanego przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę (w rzeczywistości nie miała to być nierentowność Ośrodka, lecz utrata korzyści płynących z zatrudniania osób niepełnosprawnych) - podniesiono zarzut dyskryminacji powoda przez wypowiedzenie umowy o pracę osobie niepełnosprawnej. Sąd drugiej instancji nie odniósł się do tego zarzutu, zaniebując obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji. Uszło uwagi tego Sądu, że w systemie apelacyjnym, w którym postępowanie na drugim szczeblu instancji - odwoławcze i kontrolne zarazem - zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego, w związku z czym sąd drugiej instancji mając pełną, ograniczoną jedynie gra-

nicami zaskarżenia, swobodę jurysdykcyjną, obowiązany jest rozważyć wszystkie podniesione w apelacji zarzuty i wnioski (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CKN 812/98, OSNC 2000 nr 10, poz. 193 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02, Biuletyn Sądu Najwyższego 2003 nr 3, s. 14).

Stwierdziwszy obrazę wskazanego przepisu postępowania Sąd Najwyższy nie dopatrył się jednak jakiegokolwiek jej wpływu na wynik sprawy. Odniesienie się do zarzutu dyskryminacji powoda przy dokonaniu wypowiedzenia umowy o pracę miałooby znaczenie istotne tylko wówczas, gdyby zostało wykazane, że ocena tego faktu miała lub choćby mogła mieć wpływ na uwzględnienie powództwa o przywrócenie do pracy zamiast wyboru alternatywnego odszkodowania. W ramach tego zarzutu powód odniósł się tymczasem do tej części orzeczenia, w którym Sąd Apelacyjny uznał wypowiedzenie za naruszające przepisy postępowania.

Wprawdzie Sąd drugiej instancji bardzo skrótowo przedstawił motywy, którymi kierował się zasądzając na rzecz powoda odszkodowanie w miejsce żadanego przywrócenia do pracy, to jednak w braku zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. niedoskonałość tę należy pominąć.

Z art. 45 § 2 k.p. w powiązaniu z art. 45 § 1 k.p. wynika, że zaspokojenie roszczeń pracownika w razie ustalenia, iż wypowiedzenie bezterminowo zawartej umowy o pracę było nieuzasadnione lub dokonane zostało z naruszeniem przepisów i umowa uległa już rozwiązaniu, może polegać alternatywnie na przywróceniu do pracy na poprzednich warunkach lub na zasądzeniu odszkodowania. Przedmiot powództwa i procesu stanowi oświadczenie powoda wyrażone jako żądanie pozwu. Wskazanie przez ustawodawcę, że „sąd może nie uwzględnić” żądania pracownika powoduje, iż sąd musi wypowiedzieć się co do bezzasadności zgłoszonego roszczenia dalej idącego. Kryteriów oceny niecelowości uwzględnienia żądania pracownika przywrócenia do pracy sąd powinien poszukiwać przede wszystkim w ustaleniach faktycznych, tylko bowiem odwołanie się do ocen powiązanych ściśle z podłożem faktycznym sprawy może stworzyć przeciwwagę dla przedstawionych w pozwie przesłanek zasadności żądania powrotu na dotychczas zajmowane stanowisko pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1999 r., I PKN 641/98 OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 416, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437).

Wobec tego, że podstawa kasacji przewidziana w art. 393¹ pkt 2 k.p.c. okazała się nieuzasadniona, Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sąd drugiej instancji. Z ustaleń tych wynika, że rzeczywistą przyczyną wypowiedzenia było niekwestionowane przez powoda wykazywanie strat finansowych w prowadzonym przez niego Ośrodku w ciągu ostatnich dwu lat. Powód nie podejmował działań w celu zmniejszenia kosztów oraz nie starał się rozszerzać działalności szkoleniowej przez pozyskiwanie nowych kursantów, a brak aktywności w tym zakresie wiązał się z prowadzeniem przez niego zarejestrowanej od dnia 12 lutego 1998 r. własnej działalności gospodarczej w zakresie nauki jazdy, w której ramach wykonywał usługi jako instruktor jazdy na rzecz prowadzonego przez siebie Ośrodka oraz usług motoryzacyjnych. Skupiając się na wykonywaniu tych usług, powód zaniedbywał pracę kierownika ośrodka, niestarannie prowadził dokumentację, nieterminowo rozliczał koszty paliwa, dokonywał wydatków bez akceptacji przełożonych. W lipcu 1998 r. otrzymał upomnienie za nieterminowe rozliczanie paliwa i sporządzanie miesięcznych zestawień pracy instruktorów. W dniach 26 stycznia 1999 r. i 21 kwietnia 1999 r. prowadzono z nim rozmowy na temat deficytu finansowego Ośrodka, a nawet uprzedzono o zamiarze wypowiedzenia z tego powodu umowy o pracę.

Przy tych ustaleniach uwzględnienie wniosku strony pozwanej o oddalenie powództwa zmierzającego do przywrócenia powoda do pracy należy uznać za trafne i znajdujące oparcie w art. 45 § 2 k.p. Należy zatem zaaprobować wniosek Sądu drugiej instancji, że reaktywacja stosunku pracy łączącego powoda ze stroną pozwaną byłoby bezcelowa, zwłaszcza przez odniesienie się do stanu faktycznego obrazującego sytuację, jaka przypuszczalnie powstałaby po restytucji tego konkretnego stosunku pracy. W prawidłowej ocenie Sądu powyższe okoliczności uzasadniały ustanie więzi pracowniczej między stronami, gdyż pracodawca miał prawo oczekiwać konstruktywnych działań naprawczych od powoda, zatrudnionego na stanowisku kierowniczym, a gdy ten nie sprawdzał się w tych działaniach, dysponował swobodą doboru innego pracownika, zapewniającego realizację jego celów gospodarczych. Co więcej, nic nie gwarantowało należytego wykonywania przez powoda obowiązków wynikających z umowy o pracę po powrocie na dawne stanowisko, w sytuacji, w której pracodawca cenił jego kwalifikacje wyłącznie w zakresie instruktażu jazdy wykonywanego na podstawie zlecenia.

Należy więc stwierdzić, że odnowa wypowiedzianego stosunku pracy nie może prowadzić do powtórzenia się sytuacji, na którą zasadnie powoływał się pracodawca dokonujący wypowiedzenia umowy o pracę. Innymi słowy, nie można uwzględnić zgłoszonego przez pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy, jeżeli pracodawca prawidłowo uznał jego nieprzydatność na zajmowanym stanowisku.

Na koniec podkreślenia wymaga nieprzystawalność - przy zastosowaniu art. 45 § 2 k.p. - zarzutu naruszenia art. 8 k.p. Przepis ten stanowi o niedopuszczalności czynienia ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, zatem odnoszony może być wyłącznie do praw stron procesowych. Gdyby nawet twierdzenie kasacji rozumieć jako zarzut niezasadnego uwzględnienia wniosku strony pozwanej o oddalenie powództwa o dopuszczenie do pracy i odnieść art. 8 k.p. do tego wniosku, to nie wolno zapominać, że trudna sytuacja osobista pracownika z reguły nie może powodować oceny niecelowości przywrócenia go do pracy. Nie można wymagać od pracodawcy, by zatrudnił pracownika na stanowisku pracy, na którym nie jest on w stanie podołać stawianym mu zadaniom. To pracownik znajdujący się w sytuacji, którą powód opisał jako „trudność w znalezieniu pracy z powodu niepełnosprawności i wieku 45 lat”, powinien wykazywać szczególnie rzetelny stosunek do obowiązków pracowniczych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 1982 r., I PRN 140/82, OSNCP 1983 nr 8, poz. 122 i z dnia 18 kwietnia 1997 r., I PKN 101/97, OSNAPiUS 1989 nr 83, poz. 83).

Z powyższych przyczyn, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 393¹² k.p.c.).

=====